

■ Забезпечення змістовного студентського дозвілля, яке через неформальне спілкування сприятиме згуртованості молодих людей.

Література

1. Войтович Н. Відмінності шкільного та студентського колективів як аспект проблеми адаптації першокурсників до умов ВЗО // Психологічні аспекти адаптації студентів першого курсу до умов навчання у ВЗО: 36. наук. ст. – Луцьк: Держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1999.

2. Короткевич О.А. Роль куратора учебной группы в повышении эффективности адаптации студентов-первокурсников [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: // http://www.rusnauka.com/3_KAND_2007/Pedagogica/18630.djc.htm.

3. Делікатний К.Г. Становлення студента: питання адаптації випускника школи у вузі. – Київ: «Знання», 1983.

4. Дікова-Фаворська О.М. Креативний метод освіти осіб з обмеженими функціональними обмеженнями здоров'я // Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління: Збірник наукових праць ДонДУУ. Вип. 116. «Соціологія державного управління». Серія «Спеціальні та галузеві соціології». – Донецьк: ДонДУУ, 2009.

УДК 316.61-057.876

В. Г. Чугаєвський

СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

THE SOCIALIZATION OF PUPILS IN THE CONDITIONS OF PROFILE STUDYING

У науковій статті визначено проблеми соціалізації учнівської молоді в процесі розвитку профільної освіти.

Ключові слова: профільне навчання, соціалізація молоді, профілізація, допрофільне навчання, професійне самовизначення, соціальна компетентність.

In this article is looked problem of socialization of youth in development profile education. It is defined the pupils in the process of development of studying.

Key words: profile studying, socialization of youth, profiling, preprofiling studying, professional self-determination, social competence.

За останні роки у соціальному житті суспільства відбулися значні зміни, що вимагають перегляду системи освіти. Її переорієнтовують у бік демократизації та гуманізації освіти, яка спрямована на виховання, перш за все, особистості, функціонально грамотної і методологічно компетентної, яка володіє інформаційними технологіями, здатна адаптуватися до навколишнього середовища, до аналізу і самоаналізу, до свідомого вибору і до відповідальності за нього.

Система освіти в Україні розглядається як основа національного і духовного відродження суспільства. Її функціонування спрямоване на виховання покоління людей, здатних оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти.

У цьому контексті, модернізація освіти, яка спрямована на демократизацію та підвищення її якості, зумовлює потребу інноваційного розвитку всіх освітніх ланок, у тому числі і старшої школи. Стратегія профільності, проголошена в Концепції профільного навчання, передбачає пошук ефективних моделей соціалізації учнівської молоді в умовах загальноосвітньої школи [2]. Як зазначено в Концепції, профільне навчання – вид диференційованого навчання, за якого враховуються освітні потреби, нахили й здібності учнів та створюються умови для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується змінами в цілях, змісті, структурі та організації навчального процесу.

Таким чином, профільне навчання спрямоване й на реалізацію особистісно орієнтованого навчального процесу, поширення індивідуалізації та диференціації, упровадження інформаційних технологій, дистанційного навчання. Профілізація системи загальної середньої освіти створює реальні умови для соціалізації учнівської молоді, її професійного самовизначення, побудови індивідуальної освітньої траєкторії, сприяє встановленню рівного доступу до якісної освіти різним категоріям учнів відповідно до їх індивідуальних схильностей та потреб.

Аналітичне вивчення стану та якісного рівня загальноосвітніх навчальних закладів показує, що молодь після закінчення школи не здобуває, в повній мірі, широких можливостей вибору професії, якість отриманих загальноосвітніх знань не завжди відповідає вимогам вищих

навчальних закладів, випускники шкіл недостатньо обізнані з потребами ринку праці. Особливо гостро ці проблеми прослідковуються у загальноосвітніх навчальних закладах сільської місцевості. Оптимальний шлях подолання означених проблем можливий через поширення у старшій школі до профільного та профільного навчання.

Аналіз стану наукової розробки означеної проблеми свідчить, що вітчизняні науковці досліджують різні аспекти профілізації старшої школи. Так, А. Алексюк, Н. Бібік, А. Бойко, С. Гончаренко, І. Лернер, Ю. Мальований, О. Савченко, Б. Федоришин здійснюють розробку концептуальних засад особистісно орієнтованого профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Обґрунтуванням ідеї профільної диференціації освіти займаються Г. Балл, В. Безпалько, О. Падалка. І.Кон, Н. Перепелиця, В. Рибалка – визначенням психологічних особливостей профільного навчання старшокласників. А. Агамян, Н. Бондар, Л. Денисенко, І. Лікарчук, В. Романчук, В. Хільковець – проблемами узагальнення питань профорієнтації та стимулювання професійного самовизначення учнів загальноосвітніх навчальних закладів. І. Осадчий, А. Самодрин, Н. Шиян виявили особливості організації профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах сільської місцевості.

Як уже зазначалось, профілізація системи загальної середньої освіти має дворівневу структуру: допрофільна підготовка в основній школі та профільна – у старшій школі. Специфіка мети навчання у допрофільних класах полягає в урахуванні особливостей як учнів, так і навчального процесу на певному етапі навчання. У зв'язку з цим пріоритетними є наступні цілі:

- виявлення й формування засобами окремого предмета спрямованості особистості, зокрема, пізнавальних і професійних інтересів;
- проба власних сил та можливостей в окремих предметних галузях;
- оволодіння комплексом предметних знань, умінь і навичок на рівні, необхідному для продовження вивчення цього предмета на профільному рівні [3].

Основними компетентностями, які мають формуватися до кінця основної школи є:

- *соціальна компетентність* – здатність діяти в соціумі з урахуванням позицій інших людей;
- *комунікативна компетентність* – здатність уступати в комунікацію;

- *предметна компетентність* – здатність аналізувати і діяти з позиції окремих галузей людської культури.

Ефективність допрофільного навчання визначається рівнем навчальних досягнень учнів і мірою визначення їхніх інтересів до вибору профілю навчання. Цей період вимагає зосередженості на перспективних інтересах дитини, прогнозування щодо її самовизначення у подальшому виборі профільних предметів. Основною формою до профільної підготовки є організація викладання різноманітних факультативних курсів невеликого обсягу, а також елективних курсів. Їх основна функція – профорієнтаційна, що дає учневі можливість зрозуміти, чого саме він буде навчатись, обравши той чи інший профіль. Отже, на етапі допрофільної підготовки необхідно створити школяреві умови для випробування в різних видах навчальної діяльності, яка має здійснюватись на діагностичній основі й мати за мету як підготовку до вибору профільного навчання, так і формування інтересів, потреб, самовмотивованого самостійного навчання.

Таким чином, для реалізації потенціальних можливостей учнів до самовизначення необхідно створити в основній школі відповідні умови навчання, серед яких важливе місце належить створенню умов для задоволення вибіркового і змінного інтересу особистості до певних знань та видів діяльності, надання можливості випробувати себе у різних видах діяльності, виявлення своїх здібностей до тієї чи іншої галузі освіти, навчального предмета.

Слід наголосити, що підготовка до профілізації має розпочинатися ще в початковій школі зі спільного визначення вчителями та батьками додаткових годин для інтелектуального та фізичного розвитку дітей. В основній школі учням мають запропонувати до вибору факультативні курси, виходячи з їхніх інтересів та враховуючи кількість годин варіативної частини навчального плану. Таким чином, етапи підготовки й реалізації профільного навчання в загальноосвітній школі такі: *підготовчо-розвивальний* (початкова школа); *підготовчо-орієнтаційний* (основна школа); *власне профільне навчання* (старша школа).

У старшій школі йде безпосереднє здійснення профільної диференціації навчання за освітніми цілями. Старша школа покликана забезпечити можливості профілізації і спеціалізації учнів, глибоке оволодіння ними вибраними навчальними предметами з метою підготовки

до продовження освіти чи професійної діяльності в різних галузях наукових знань. Крім того, у старшій школі відбувається завершення базової підготовки учнів із непрофільюючих предметів.

Необхідно відмітити, що старша школа характеризується певними особливостями. По-перше, вона є особливим освітнім простором, у рамках якого, з одного боку, завершується виконання суспільством його обов'язкової функції з формування соціально пристосованої особистості підлітка, а з другого – реально відбувається соціальне, професійне і громадянське самовизначення молоді, тобто відбувається соціалізація особистості. По-друге, вказані обставини визначають її основне значення стратегії модернізації загальної середньої освіти, що розробляється відносно старшої школи, та фундаментальні принципи цієї стратегії:

- цілеспрямована установка на формування соціально грамотної і соціально мобільної особистості, що чітко усвідомлює свої права й обов'язки, ясно уявляє спектр наявних на сьогодні можливостей і ресурсів та здатна успішно реалізувати вибрану позицію в тому або іншому соціальному просторі;

- поступова переорієнтація домінуючої освітньої парадигми, в якій переважає трансляція системи знань, умінь і навичок (об'єм та динаміка розвитку сучасного інформаційного середовища просто знецінюють якість і значущість будь-якої подібної системи), до створення умов для становлення комплексу компетентностей, що розглядаються як здібності людини реалізувати свої задуми в умовах багатогранного інформаційного й комунікаційного простору.

Застосування різноманітних форм організації профільного навчання в старшій школі: внутрішніх – профільних класів у загальноосвітніх навчальних закладах; профільних груп у багатoproфільних загальноосвітніх навчальних закладах; профільного навчання за індивідуальними навчальними планами і програмами; динамічних профільних груп (у тому числі різновікових; зовнішніх – міжшкільних профільних груп; профільних шкіл інтернатного типу; опорних шкіл; навчально-виховних комплексів; міжшкільних навчально-виробничих комбінатів; загальноосвітніх навчальних закладів на базі вищих навчальних закладів, а також упровадження різнорівневих вимог до знань та умінь старшокласників у базовій школі відповідно до їхніх потреб зумовлені на майбутню професію [1].

На відміну від поглибленого вивчення окремих дисциплін, профільне навчання дає змогу учням обрати не один-два предмети, а конкретну пріоритетну галузь для поглибленого вивчення, опанування циклу, сукупності предметів на взаємодоповнювальній і підтримуючій основі, що зазвичай забезпечується понятійним апаратом, методами й засобами вивчення. Відповідно до Концепції профільного навчання у старшій школі визначено такі профілі: універсальний, філологічний, суспільно-гуманітарний, художньо-естетичний, фізико-математичний, природничий, технологічний і спортивний [2].

Реалізація профільного навчання передбачає два підходи: фіксований профіль із певним набором навчальних і вільно конструйований профіль, який проявляється як результат індивідуального вибору учня. В основі обох підходів передбачено виділення в кожній освітній галузі трьох основних груп навчальних предметів: базових, профільних та курсів за вибором.

Кожен із профілів передбачає вивчення предметів на одному з трьох рівнів:

- *рівень стандарту* (рівень загальнокультурної орієнтації) – навчальні предмети не є профільними чи базовими (наприклад, математика в художньо-естетичному профілі, історія – у фізико-математичному тощо);

- *академічний рівень* – навчальні є не профільними, а базовими чи наближеними до профільних (наприклад, хімія у фізичному профілі, іноземна мова в українській філології);

- *профільний рівень*, що передбачає поглиблене вивчення певних предметів, орієнтацію їх змісту на майбутню професію (наприклад, мови та літератури у філологічному профілі). Учень має досягти максимуму з дисциплін відповідного профілю і певного обов'язкового мінімуму з інших навчальних предметів. Профільне навчання має базуватися на між предметному та поліпредметному підході, використовувати освітній потенціал інших навчальних дисциплін.

Проведене в загальноосвітніх навчальних закладах Деснянського району м. Києва соціологічне дослідження щодо впровадження профільного навчання свідчить про те, що переважна більшість учнів старших класів позитивно ставиться до його впровадження в системі загальної середньої освіти. У виборі профілю навчання 39% опитаних учнів старших класів орієнтуються на поради батьків, 20% - на

профорієнтаційні знання отримані в школі і тільки 6% обирають профіль навчання відповідно до своїх нахилів та здібностей.

Більшість вчителів (75,70%) вважають, що кожна школа на старшій ступені має бути профільною, а вступ до профільних класів має здійснюватись на основі конкурсного відбору (73,24%). Запитання стосовно побажання щодо вдосконалення профільного навчання було поставлене у відкритій формі. Найбільший відсоток відповідей набрали: «покращення методичної, дидактичної та матеріально-технічної бази профільного навчання» - 29,58%, «грунтова підготовка вчителів» - 7,4%, «збільшення годин з профільних предметів» - 4,93%.

На запитання «Який напрям профільного навчання Ви вважаєте найбільш прийнятним для Вашої дитини?» відповіді розподілилися наступним чином: філологічний – 25,58%, фізико-математичний – 24,2%, суспільно-гуманітарний – 25,5%, універсальний – 16,9%, технологічний – 8%, природничий – 6,9%.

Неоднозначне ставлення у батьків до дистанційного навчання дітей. Погодились з такою формою навчання лише 26,62% опитаних, 44,24% висловились проти і 27,7% опитаним батькам важко відповісти на це питання.

Таким чином, в умовах профільного навчання старшокласник має прийняти рішення про самовизначення щодо певного профілю, який пов'язаний з подальшим продовженням освіти і майбутньою професійною кар'єрою. Профілізація шкільної освіти у загальнодержавному сенсі має посилити індивідуалізацію навчання, зменшити розрив між загальноосвітніми, професійно-технічними та вищими навчальними закладами, допомогти випускникові працевлаштуватися, об'єктивно сприяти розв'язанню кадрових проблем, а також задовольнити запити українського суспільства щодо підготовки майбутніх фахівців. Профільне навчання має забезпечити й успішну соціалізацію випускників загальноосвітніх навчальних закладів, урахувати їх інтереси та нахили.

Профільний вектор навчання школяра у їх особистісному зростанні має сприяти формуванню його мотивації до навчання впродовж усього життя. У сучасній промисловості термін «застарівання» технологічних знань визначається у півтора роки, а протягом трьох років «застарівають» три чверті таких знань. Тому профілізацію шкільної освіти можна розглядати ще й як ранню спеціалізацію молоді та її підготовку до оволодіння

майбутньою професією на сучасному рівні. Поряд з тим, школяр, що отримав профільну освіту, має набути навичок самостійної науково-практичної, дослідницько-пошукової діяльності, що в майбутньому забезпечить йому можливість безперервного фахового самовдосконалення, спроможність до гідної конкурентної боротьби на фаховому полі, що, в свою чергу, стане основою вироблення волі до успіху й життєтворчості. Крім того, випускник загальноосвітньої школи має бути ерудованою людиною в різних галузях знань, що полегшить йому спілкування зі спеціалістами інших профілів при вирішенні спільних професійних проблем.

Література

1. Кизенко В. І. З вітчизняного досвіду організації профільного навчання в старшій школі // Підручник для директора. – 2003. – № 11-12.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2003. – № 24.
3. Шиян Н. І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. – Полтава: АСМІ, 2005.

УДК 316.334.3

Т. О. Черкашина

СУЧАСНИЙ СТАН ОРГАНІЗОВАНОГО МОЛОДІЖНОГО РУХУ НА ХЕРСОНЩИНІ

THE MODERN BEING OF THE ORGANIZED YOUTH MOTION IS IN KHERSON

У статті висвітлюється сучасний стан та проблеми розвитку організованого молодіжного руху на Херсонщині.

Ключові слова: молодіжний рух, молодіжні організації, молодь, студентський рух.

In the article of opisuetysya modern sostoyaniei problems of development of the organized youth motion in Kherson.

Key words: youth, youth movements, youth organizations, student motion.